

samarbetspartners, bygga nätverk och försöka sporra potentiella intressenter har skett genom telefonsamtal, digitala möten, promenad-möten och några ”face-2-face”-möten. Att facilitera en dialog med intressenter har ändå varit krävande och utmanande eftersom det inte varit möjligt att samla aktörer till fysiska dialogmöten. Fast den huvudsakligt digitalt baserade kommunikationen har fungerat rätt väl kan vi med facit i hand ändå konstatera att Face-2-facemöten hade varit viktiga för att snabba på processen att hitta intressenter och aktörer i ett tidigare skede. Bäst skulle ha varit att vi inom en viss tidsram fått in alla intressenters visioner. Det skulle också därför ha varit bra med öppna informationsmöten om Nya naturum-projektet för att hitta intresserade aktörer och på det sättet få planen klar snabbare.

Projektledaren har varit i kontakt med ett 60-tal aktörer och haft flertal samtal med seriösa aktörer och intressenter för att utreda vilka förutsättningar det finns för ett nytt naturcenter i den nuvarande Naturum-fastigheten. Småningom utkristalliserade sig under sommaren och hösten aktörer med intresse av att vara en del av Nya naturum och i denna rapport sammanställs nu konkreta förslag till hur en samarbetsmodell kunde se ut.

Då vi inte kunnat ha face-2-face möten som planerat med lokala aktörer har det varit en utmaning att få tag i potentiella aktörer. Genom ”snöbollsmetod” har några potentiella aktörer hittats och inbjudits till samtal med projektledaren. Metoden har gått ut på att projektledaren frågat alla under dialogprocessen om de har förslag på aktörer som kan tänkas vilja vara med i verksamheten.

Aktörsmöten face-2-face

Ett större face-2-face aktörsmöte hölls den 29.9 2020 på Restaurang Fyren i Ekenäs. Närvarande på mötet var Lotta Söderlund, föreståndare för Ekenäs naturum och parkchef Harri Karjalainen (Forststyrelsen), verksamhetschef Bernt Nordman och projektledare Ylva Rancken-Lutz (Natur och Miljö), turistchef Ville Vuorelma och utvecklingschef Jennifer Gammals (Raseborgs stad), Jöns Aschan (Paddlingsfabriken), Gustav Munsterhjelm (Raseborgs natur r.f.), Björn Wadenström (Archipelago Activities), Peik Grönholm (Raseborg 4H), Daniel Råstedt, Jonna Engström-Öst (Yrkes-högskolan Novia), Matias Scheinin (Pro Litore rf).

Inbjudna till mötet var de aktörer som visat ett intresse av att ha någon form av verksamhet i Nya naturum. Målet med mötet var för det första att berätta för varandra om planerad verksamhet och för det andra fortsätta det påbörjade samtalet om hur den önskade verksamheten kunde samsas under samma tak. Ytterligare ett face-2-face möte ordnades med entreprenörer den 12.10 och ett med Forststyrelsens naturumpersonal, Pro Litore r.f. och Natur och Miljö den 19.10 och ett den 2.11.2020.

Facebookgrupp, promenadintervjuer och walk-and-talkmöten

I och med pandemin och de restriktioner som den medförde har vi alltså inte kunnat träffa invånare och besökare på öppna informationstillfällen för att nå ut till allmänheten och lokala intressenter. Facebooksidan *Vision Nya naturum*³ blev därför ett ändamålsenligt redskap för att få ut information till personer som använder digitala medier och bjuda in till dialog. Även om det offentliga samtalet nog blivit haltande har sidan i viss mån fungerat som ett forum för medborgardialog och även lett till att lokala aktörer hört av sig till projektledaren med idéer och funderingar kring projektet och möjlig medverkan.

Därutöver intervjuades ett 20-tal invånare och besökare av projektledaren digitalt, och under

³ <https://www.facebook.com/groups/visionnyanaturum/>

promenadintervjuer i Ekenäs. Projektledaren har dessutom bjudit in till ett tiotal walk-and talkmöten. Att ta promenader på plats och prata om visioner gällande naturum har visat sig vara en bra metod eftersom det underlättat förståelsen av själva platsen och det sociala livet i hamnen.

Från allmänhetens håll (genom kommentarer på Facebooksidan och de 30-tal invånare och besökare som intervjuats under projekttiden) efterlyses en plats i hamnområdet där info om upplevelser för alla åldrar i nationalparken, skärgården, staden och närområdet lätt kan hittas. Dessutom önskas bättre kommunikation till och från nationalparken och andra rekreationsområden i trakten (genom båttransporter) eftersom tillgängligheten till skärgården utan egen båt känns onödigt svår. Caféverksamhet efterfrågas av många eftersom det idag finns främst matrestauranger i hamnområdet. I många av samtalen har de intervjuade uttryckt sin oro över miljöproblem i Östersjön och hur viktigt det just därför är med ett naturcenter.

Inspirerad av idéerna i Facebookgruppen presenterade arkitekt Matias Nyström en vision om ett ny-bygge. Visionen går ut på att bygga ett nytt naturum på Ramsholmen - ett slags Östersjöcentrum - på gränsen mellan stadsmiljö och naturskyddsområde med många olika aktörer involverade. Tanken är att aktivera området och göra det till ett betydande besöksmål i sig i Ekenäs⁴.

Fastighetens lämplighet och läge

Frågan om huruvida fastigheten är lämplig för just den verksamhet som planeras är fortsättningsvis öppen och måste utredas av de som tar över verksamheten och hyreskontraktet. Om fastigheten är lämplig som den är beror i stor utsträckning på om den tilltänkta verksamheten liknar den som redan funnits i huset. Efter att samtal har förts med kommunens representanter har det framkommit att om en större ombyggnad krävs, t.ex. om ett café ska inrymmas, måste en sådan åtminstone till stor del finansieras av entreprenören i fråga.

De aktörer som är intresserade av att verka i huset har blivit informerade om att utställningsdelen⁵, således den västra sidan av fastigheten, inte är isolerad. Det krävs således åtgärder om den delen av huset på ett hållbart sätt ska användas under den kalla årstiden, eftersom byggnaden ursprungligen är byggd för att vara ett kallt lager vintertid (förutom köksdelen där personalen höll till). Faktabase-rade utlåtanden om hur hela byggnaden skulle må av användning året runt kunde förslagsvis därför begäras av byggnadsteknisk expert. Klart är att brandsäkerheten är godkänd för den verksamhet som hittills funnits i fastigheten.

I slutet av april, dvs några månader in i projektetiden, offentliggjordes Raseborgs stads nya hamnplaner, vilka i viss mån kan påverka verksamheten i naturumfastigheten om de förverkligas. Även om fastigheten inte egentligen är en del av den nya planen, kommer den att påverka speciellt hamnkontorets placering och entreprenörer kopplade till hamnservicen. Entreprenörerna i hamnen som har visat intresse av att i framtiden vara en del av Nya naturum handhar hamnservicen fram till år 2022 (se sid 13).

⁴ <https://bit.ly/34J6s77>

⁵ 50 % av hela fastigheten på 270 kvm

Nuvarande utställning

I maj 2012 invigdes den nya utställningen ”Skärgårdens skiftningar” i samarbete med Raseborg och Nylands närings-, trafik- och miljöcentral⁶. Utställningens tema är förändringar i skärgårdens natur och kultur. I utställningen presenteras olika fenomen som påverkar skärgården, t.ex. övergödning, klimatförändring, miljögifter, samt skärgårdens användning genom tiderna. Målet med utställningen var att väcka intresse för miljöfrågor och att få besökaren att fundera över sin egen roll och hur individen kan motverka de negativa förändringarna i naturen. Utställningens speciella fokus på fenomen kopplad till dessa teman har gjort att utställningen med tiden blivit allt mer aktuell. Strävan var att utställningen skall vara interaktiv eftersom majoriteten av besökarna på Ekenäs naturum har varit barnfamiljer, daghemsgrupper och skolgrupper. För de tilltänkta aktörer vars verksamhet är förankrad i den lokala naturen (t.ex. inom miljöpedagogik, havsforskning och naturturism) skulle den taktila utställningen utgöra en central resurs vilket följande citat av Lotta Söderlund, föreståndare för Ekenäs naturum och småbarnspedagog, visar:

Genom åren har naturums personal fått positiv feedback just för att utställningen fungerar som en motpol till dagens digitala samhälle. Basutställningens styrka ligger i det ”odigitala”, det du gör med kroppen, fastnar i knoppen! Genom att lära sig förstå din ”närskärgård” förstår du också så småningom de stora sammanhangen i skärgårdens naturen och kulturen. Med utställningens hjälp får barnen med alla sina sinnen ta reda på hur skärgården mår, och hur de själva kan bidra till skärgårdens välmående... För att i framtiden göra utställningen både intressant och i tiden kunde man tillfoga en del där de senaste forskningsresultaten framförs på en nivå som den vanliga besökaren kan ta till sig.

Naturskollärare Julia Scheinin (tidigare vikarierande föreståndare för Ekenäs naturum), som var med i planeringen och skapandet av utställningen och senare i guidningar, betonar att man satsat mycket på att utveckla guidningarnas innehåll. Man har vinklat dem mot både mer lokal natur och mot större mönster, ibland även med inslag av forskning. Hon påpekar att det är viktigt med naturinformation på en fysisk plats med riktiga människor till skillnad från digital info. Hennes förhoppning är att guidningarna fortsätter och att grupper i framtiden kunde bli guideade av olika sorts experter och guider, som Forststyrelsens personal, miljöpedagoger, museipedagoger, forskare och naturturismföretagare:

Vi har haft allt från dagisbarn till pensionärer och grupper av andra sakkunniga i utställningen. Ibland har också fokus varit mer på skärgårdens kultur och historia. Det här är just en av styrkorna med utställningen, dess mångsidighet och hur den är uppdelad i små mikromiljöer som man förflyttar sig emellan... För enstaka besökare och barnfamiljer fungerar den med stöd av skyltarna och är självgående men med en sakkunnig guide eller pedagog får man sedan fram ett fördjupat innehåll på önskad nivå, för olika målgrupper och med önskad vinkling....

I rapport vill vi framhäva vikten av att Nya naturum blir ett naturcenter med låga trösklar som Julia Scheinin beskriver väl i följande citat:

Jag tyckte alltid det var fantastiskt när folk kunde komma lite halvt i misstag till naturum, dom tittade runt, eller så blev dom indragna av barnen. Och vips så blev det åtskilliga gånger fina diskussioner om naturfrågor. Personalens lämplighet är så viktig och känslan av låg tröskel.

⁶ <https://julkaisut.metsa.fi/julkaisut/show/1659>

Innehållet i utställningen grundar sig alltså på ca 20 års sakkunskap om verksamheten på naturum. Innehållet anses fortfarande som högst aktuellt bland de aktuella aktörerna. Beslutet om utställningen ska vara kvar eller flyttas blir ett beslut som de nya aktörerna i Nya naturum måste diskutera tillsammans med Forststyrelsen som äger utställningen.

Resultat

Syftet med projektet har alltså varit att skapa en vision om hur verksamheten vid före detta Ekenäs naturum skulle kunna utvecklas till ett nytt naturum – ett center för naturturism, miljö- och naturpedagogik - såsom skissades upp i projektplanen. Vår utgångspunkt har varit att fler aktörer bör vara kopplade till centret med daglig verksamhet för att en sådan verksamhet ska bli hållbar på sikt. Vi tror dessutom att en verksamhetsmodell där många natur- och miljöaktörer är kopplade till huset ger synergieffekter som alla aktörer kan ha nytta av.

Staden är intresserad av att en huvudentreprenör tar över hyreskontraktet den 1.1.2021, men enligt stadens representanter kunde det nya avtalet skjutas upp med några månader om ombyggnad behöver göras i fastigheten. Det finns i skrivande stund en intresserad huvudaktör – Paddlingsfabriken - som projektgruppen fört dialog med under projektets gång. Men det blir fastighetsägaren Raseborgs stad som beslutar om hurdan verksamhet och vilka aktörer som slutligen tar över hyreskontraktet för fastigheten.

Utmaningar under projektets gång

Som vi kunnat konstatera är det ett spretigt fält som genom samarbete ska sammanlänkas i ett nytt naturcenter i Ekenäs. Projektets strategi för att enas om en gemensam vision var därför att skapa ett klimat för samarbete mellan aktörer genom att bjuda in till en gemensam dialog där entreprenörer, organisationer, kommunen och Forststyrelsen är delaktiga. Under rådande Covid-restriktioner har det ändå visat sig vara svårt. Det har dessutom tagit längre än väntat för alla parter att fatta beslut angående delaktighet i verksamheten. Projektgruppen har därför inte haft något annat val än att vänta på att alla aktörer fattat de beslut som krävs innan de kan ge ett löfte gällande engagemang i Nya naturum.

Ekenäs naturums framtid har under de senaste åren engagerat många och det engagemanget hade vi hoppats fånga upp inom projektet. Öppna allmänna möten kunde ha spelat en speciellt viktig roll under de första 3 - 4 månaderna av projektet både för att dela information om projektet till potentiella intressenter och föra dialogen och processen vidare. Det hade också varit viktigt att få ut budskapet om att det är fråga om ett nytt naturum med ny sorts organisation- och verksamhetsmodell, som inte kommer att drivas av Forststyrelsen.

Beslut från Forststyrelsen har dröjt, både angående behov av kontorsutrymme och Forststyrelsens roll i ett framtida naturum. Det var först i september 2020 som projektgruppen fick meddelande om att Forststyrelsens personal, som sen starten 1995 har haft kontorsutrymmen i naturum, före årsskiftet kommer att flytta till andra kontorsutrymmen i Ekenäs. Beslutet gjordes efter mycket övervägande och med tanke på att personalen skulle få lugn och ro efter flera år av en kaotisk arbetsmiljö på grund av omorganiseringar.

Kravet från stadens sida att ha *en* huvudaktör och hyresgäst blev klart på första mötet med huvudintressenterna. Detta har visat sig vara en utmaning och ett hinder, eftersom alla aktörer som

varit intresserade ser hyran på ca 2000 € i månaden som oöverkomlig, även med några underhyresgäster.

En återkommande utmaning under projektet har varit att ett flertal av parterna inte velat delge till projektledaren eller andra projektaktörer och intressenter sina verksamhetsidéer och tidtabell angående hur processen från deras sida framskrider. Detta har motverkat samarbets-projektanken och lett till att det varit svårt att komma framåt i projektprocessen. När projektet inleddes verkade alla huvudaktörer ense om att projektet och projektledaren hade ett sorts mandat att, i samarbete med huvudintressenterna, försöka hitta lämpliga aktörer som tillsammans kan skapa en funktionell, kvalitativ och inspirerande helhet. Men i slutet av projektperioden har det framgått att det ändå i slutändan är staden (som fastighetsägare) som bestämmer vem som ska få hyra naturumfastigheten och kommer att begära in egna offerter från intresserade entreprenörer.

Hangös planerade Östersjöcenter

I september fick projektgruppen veta att det i Hangö finns nyligen påbörjade planer gällande ett östersjöcenter i Hangö. Projektledaren kontaktade Hangö museum och projektkoordinator Tiina Schreck som berättade att projektet kom till i samband med att Hangö museum, som planerar ett nytt museicenter, sökte nya samarbetspartners. När Nya naturum projektgruppen diskuterat planen i Hangö har gruppen utgått ifrån att eftersom Hangö och Ekenäs profilerat sig på olika sätt och vänder sig delvis till olika besökargrupper ett sådant center närmast blir en givande samarbetspart och inte en konkurrent. Förslagsvis kunde Ekenäs Nya naturum därför koncentrera sin verksamhet främst till Raseborgs kustvatten med skärgården, nationalparken och rekreationsområden. Nu gäller det ändå för blivande aktörer i Nya naturum att följa projektplanerna och hålla kontakt med Tiina Schreck, som för närvarande söker finansiering för ett inledande utredningsprojekt.

Benchmarking

En av projektledarens arbetsuppgifter var att arbeta med ”benchmarking” (omvärldsbevakning) vilket gjordes online under hela projektet och på en studieresa i Sverige i slutet av augusti 2020. Studieresan gav kontaktnätverk och inspiration. Möjligheten att få besöka några naturcenter i Sverige när Finlands Naturum var stängda i och med Corona-pandemin (i Sverige var de öppna med begränsad och främst utomhusservice) var speciellt välkommen. I rapporten redogörs för fyra av de Naturum-liknande center som kunde vara inspirerande exempel och mest relevanta för projektet.

Finlands naturcenter Haltia⁷ är ett modernt utställnings- och evenemangscener i Noux i Esbo. På naturcentret får besökaren bekanta sig med hela Finlands natur och alla Finlands 40 nationalparker. En speciell satsning har ändå gjorts gällande huvudstadsregionens natur. Haltia, som är öppet under hela året, presenterar Finlands natur i en kombination av en traditionell och multimedieutställning i centret finns också en galleria för specialutställningar. Haltia erbjuder en stor mängd evenemang året runt, guidningar och naturskolverksamhet.

Restaurang Haltia profilerar sig genom ekologisk och närodlat mat och affären erbjuder allt från friluftsprylar och leksaker till kartor och nationalparksprodukter men den som vill kan också hyra utrustning för utflykter i nationalparken.

⁷ <https://www.haltia.com/se/>

Haltia naturcenter omges av utsikten över Noux nationalpark och det är lätt att därifrån ta sig till vandringslederna och sjön Långträsket. Haltia-byggnaden, vars design är inspirerad av berättelserna ur Kalevala, var det den första offentliga byggnaden i Finland byggd helt av CLT-träelement. Byggnaden uppvärms av solenergi och jordvärme. Centret samarbetar med flera aktörer, däribland huvudstadsregionens kommuner och ett antal företag. Finansiering kommer huvudsakligen från staten, Forstyrelsens naturtjänster, miljöministeriets budget och kommunerna. Inträdesavgiften är i nivå med ett vanligt museibesök men det faktum att besökare kommer in med Museikortet gör säkert trösklarna att besöka centret lägre.

Maritimt centrum Vellamo⁸ ligger i Kantasatama i Kotka. Att placera det maritima centret mitt i den gamla hamnmiljön där den gamla hamnatmosfären med lyftkranar har bevarats var ett smart drag. Byggnaden påminner om en vågkam som börjar brytas och från takestraden har man utsikt över både staden och havet. Det maritima centret har cirka femtio anställda däribland konservatorer, kockar, forskare och fastighetsskötare. Centrets utställningar kretsar kring havet, havskulturen och Kymmenedalens historia och erbjuder mötes- och seminarierum, ett auditorium med 200 platser, en traditionell restaurang och museibutik.

Att kulturcentret Ruuma, med stadens kulturtjänster, Finlands sjöfartsmuseums arkiv, Kymmenedalens museum och Kustbevakningsmuseet är inrymt i Maritimt centrum Vellamo har säkert sina fördelar för alla aktörer i huset. ”Vellamo kanava”, en digital kanal, kompletterar och fördjupar utställningarna. Inträdesavgiften är, som på Haltia, i nivå med liknande museer och besökare kommer också in här med Museikortet.

Inspirerande för planeringsarbetet var besöket i Världsarvet Kvarken som sträcker sig över Kvarken till Österbotten i Finland, i samband med studiebesöket i Sverige och i Vasa och att höra om det transnationella samarbetet som utvecklats kring det.

På **Höga kustens Naturum**⁹, som ligger i Skulebergets naturreservat invid Höga kustens nationalpark och Kvarkens världsarv (nära Sundsvall), presenterade verksamhetschef Maria Carlemalm utställningen och verksamheten. Klättring är en populär aktivitet i naturreservatet, liksom vandring på de många stigarna och vandringslederna längs Höga kusten. En entreprenör hyr ut utrustning för vandring och klättring, och i naturum finns även en restaurang med närmat. När nya utställningar planeras, byggs upp och presenteras sker det i ett inspirerande samarbete med konstnärer, något Nya naturum-aktörerna kunde ta modell av.

Besöket på **Marint kunskapscenter (SMKC)** i Malmö¹⁰, som öppnade i januari 2020, var inspirerande och likaså samtalet om Nya naturum med verksamhetschefen Michael Palmgren som jobbat 25 år med verksamheten och en av initiativtagarna till det helt nya naturcentret. Han påpekade att han gärna även i fortsättningen håller kontakt och stöder Ekenäs Nya naturum. Både kunskapscentrets verksamhet kopplat till havsmiljön utanför Malmö och utställningen, som blandar digital- och taktill teknik på ett inbjudande sätt, och centrets havs-pedagogiska verksamhet och marina uppdrag i samarbete med utomstående aktörer, kunde vara en inspirerande och bra modeller

⁸ <https://www.merikeskusvellamo.fi/sv/>

⁹ <https://www.hogakusten.com/sv/naturum-hoga-kusten>

¹⁰ <https://www.smkc.se/>

för Nya naturum. Den marin-pedagogiska verksamheten finansieras främst av Malmö stad, som också satsat 50 miljoner kr på Naturumfastigheten och en havspedagogisk lekpark.

Naturum 2.0

I detta avsnitt presenteras Nya naturum 2.0 som småningom tagit form. Vi ser många möjligheter för synergier mellan de aktörer som här presenteras liknande de vi beskrev i projektplanen, dvs:

1. Forststyrelsens uppdrag att marknadsföra nationalparker och ge information till besökare
2. Raseborgs stads intresse att höja sin och hela regionens profil inom naturturism
3. Raseborgs stads intresse av att betjäna besökare som vill ha turistinformation
4. Locka folk till hamnområdet och restaurangerna där
5. Forskningssidans intresse att synliggöra vår skärgårds unika natur för allmänheten
6. Möjligheterna att sprida miljöinformation till gästhamnens besökare, särskilt under högsäsong
7. Regional och lokal projektmässig verksamhet som inkluderar information om naturen till allmänheten
8. Behovet av uteundervisningstjänster för daghem och skolor i västra Nyland med bl.a. faciliteter för lagring och utlåning av pedagogisk utrustning
9. Naturturismföretagares behov av kontor och lagerutrymmen, bl.a. uthyrning av utrustning för friluftaktiviteter
10. Information om rekreationsområden i regionen
11. Behoven av lokaler för möten och aktiviteter med natur- och miljötema
12. Möjlighet för lokala konstnärer att ställa ut sina naturrelaterade verk

Slutligen är det som sagt staden som beslutar om vem som blir den nya huvudhyresgästen, och de ovannämnda kriterierna och en bra samarbetsmodell kommer enligt staden att bli avgörande när aktör väljs som huvudhyresgäst.

Aktörer kopplade till Nya naturum

Tre aktörskategorier har utkristalliserat sig under processen:

1. **Närvarande aktörer** som vill hyra verksamhetsutrymme på en daglig basis
2. **Nära kopplade aktörer** som vill vara nära verksamheten men inte hyra in sig kontinuerligt
3. **Övriga intressenter** som är intresserade av att hyra utrymme och lokaler sporadiskt

Närvarande aktörer

Natur och Miljö r.f.

Naturskolan Uttern är Finlands äldsta naturskola. Naturskolan har två fast anställda naturpedagoger av vilka den ena arbetar huvudsakligen i västra Nyland. Naturskolan Uttern erbjuder svenspråkiga uteundervisningstjänster till enheter med småbarnspedagogik och grundläggande utbildning.

Naturskolans kontor och lager finns i Sjundea, men Ekenäs är ett attraktivt alternativ. Natur och Miljö bedriver också upplysningsverksamhet på nationell nivå kring teman som Östersjön och en hållbar livsstil. Natur och Miljö hyser förhoppningar om att Nya naturum skulle bli en inspirerande arbetsmiljö för naturskollärarna och ser med förväntan fram emot givande samarbeten med andra

aktörer. Natur och Miljö ser goda möjligheter till synergieffekter med andra aktörer som arbetar med naturpedagogik på finska, med aktörer inom naturturismbranschen samt aktörer som producerar miljöinformation till den breda allmänheten.

Även om naturskolans fokus är uteundervisning ingår det i naturskollärarnas vision att erbjuda fördjupad vattenpedagogisk verksamhet, som förutsätter en fysisk plats med mer avancerad utrustning nära till hands (som inte behöver forslas till varje undervisningsmiljö med bil), enkla laboratorietrymmen, användning av fast utställning samt wc/tork/uppvärmnings/pausmöjligheter för gruppen inomhus. Hösten 2020 uppskattas utrymmesbehovet till två arbetspunkter och ett lager för undervisningsutrustning. Behovet av lagerutrymme kunde med fördel ändå lösas genom att vissa skrymmande föremål lagras på annan plats eftersom man ser att byggnadens ytor under den varma delen av året bör användas till viktigare funktioner.

Föreningen Raseborgs natur r.f. är Natur och miljö's lokalavdelningen i Raseborg. Raseborgs natur vill i större utsträckning än tidigare koppla sin verksamhet till naturum och ser fram emot att fortsätta visa naturfilmsdokumentärer i Nya naturum.

Forststyrelsens naturtjänster

Projektets andra huvudaktör är Forststyrelsens naturtjänster som liksom Natur och Miljö haft sina kontorsutrymmen i naturumfastigheten. Även om de nu hittat nya kontorsutrymmen i Ekenäs och flyttar ut från naturumfastigheten före årsskiftet planerar de ändå att vara delaktig i Nya naturum. Under aktörsmötet den 29.9 uppmanade Forststyrelsen närvarande entreprenörer att komma med förslag gällande verksamhetshelheten i Nya naturum och en samarbetsmodell där Forststyrelsen kunde ingå som en del. Utgångspunkten är ett liknande koncept (baserat på en huvudentreprenör) som andra naturum i Finland idag utgår ifrån (se sid Benchmarking sid. 10).

I samarbete med den valda entreprenören planerar Forststyrelsen att erbjuda besökare en digitaliserad info-punkt med information om bl.a. Ekenäs nationalpark, Raseborgs slott och Dagmarparken. Ett samarbete med de övriga aktörerna i Nya naturum kring naturguidningar, evenemang och naturpedagogik kan också bli aktuellt.

Föreningen Pro Litore

Föreningen Pro Litore r.f. (Projekt Havsmanualen 2), som redan har sin båtplats invid naturum, planerar att ha sitt kontorsutrymme och visst förvaringsutrymme i Nya naturum, om de får den finansieringen de sökt. Föreningen, som har ett nära och viktigt samarbete med miljömyndigheter och miljöforskare, planerar att presentera dagsaktuell miljöinformation på Nya naturum och på det sättet föra fram sitt arbete att övervaka kustvattnens tillstånd i Västnyland. Föreningen har för avsikt att i samarbete med de andra aktörerna i Nya naturum jobba med folkbildning och naturfostran, och ser många fördelar med att vara en del av naturcentret med det nuvarande Naturumkonceptet (huset, dess välkända läge och utställning) som bas. De ser även många potentiella synergier mellan föreningen och naturturismen i skärgården.

Intresserade entreprenörer

Projektledaren har, med utgångspunkt från projektplanen och stadens intresse av att ha en entreprenör som huvudhyresgäst, fört dialog främst med två lokala entreprenörer – Paddlingsfabriken och Archipelago Activities - som båda har koppling till naturaktivitetsverksamhet i

nationalparken och i regionen. Båda dessa har visat intresse av att vara huvudhyresgäst med Nya naturum som bas för sin verksamhet.

Jöns Aschan (Paddlingsfabriken) är den av de två entreprenörerna och han har skapat en modell för en turismhub där många olika parter är leverantörer och kunder. I den planen ingår delar av projektvisionen Naturum 2.0 beskriven ovan och en arbetsgrupp bestående av huvudintressenterna beskriva nedan kunde tillsammans satsa på att fler aktörer specifikt med intressen inom naturpedagogik, naturturism och miljöinformation i regionen på sikt ansluter sig till Naturum 2.0.

Paddlingsfabrikens affärsplan är ännu inte färdig men avsikten är att inkludera intressenter som Natur och Miljö, Pro Litore, Forststyrelsen, Ekenäs filmfestival, Bokkalaset, Paddlingsfabriken, ”incoming” resebyråer och olika friluftaktörer (föreningar och företag). Vissa muntliga principavtal har redan ingåtts men budgetarbetet och finansieringsplanen kräver ännu en hel del arbete för att möta Raseborgs stads hyreskrav. För att få det att fungera skapas också ett webbaserade ”styrssystem” med webbutik där aktiviteter och rumsbokningar kan göras. Avtal med andra intressenter än de ovan-nämnda förväntas kunna fastställas innan slutet av november.

Ekenäs Port/Hamnterrassen har också deltagit i ett aktörsmöte och fört dialog med projektledaren sen uppstarten av projektet. De har visat intresse av att flytta hamnkontoret till Nya naturum under 5 – 6 veckor under högsäsong när deras nuvarande kontrakt för Ekenäs hamn går ut år 2022. Den nya hamnplanen kan ändå påverka deras intresse och behov av utrymme i framtiden.

Nära kopplade aktörer

Nedanstående aktörer ser stora fördelarna med att vara nära anslutna till Nya naturum men de flesta har projektmedel-baserad verksamhet vilket påverkar deras engagemang och behov av lokaler.

Yrkeshögskolas Novia

Forskningsavdelningen på Yrkeshögskolan Novia och avdelningen för bioekonomi vill gärna att Nya naturum fortsätter erbjuda konferens- och mötesutrymmen. De har behov av en samlingsplats med låga trösklar när de vill nå ut med forskningsresultat och information till den stora allmänheten. Novia är dessutom intresserad av att (i nära samarbete med övriga aktörer) med Ekenäs naturums basutställning som grund jobba med en vidareutveckling och fördjupning av utställningsverksamheten och med gemensamma informationskampanjer om övergödningen i Östersjön. Studerande på Novias utbildning *Sustainable coastal management* har behov av praktikplatser, t. ex. arbete med utställningar, events och kampanjer under temat hållbar kustförvaltning.

Ekenäs Sportdykare Piraya r.f.

Ekenäs Sportdykare Piraya är intresserade av att vara en del av Nya naturum inom ramen för sin verksamhet och har också behov av utrymmen för t.ex. filmvisning, sammankomster för medlemmar, kurser och möten. Föreningen ser synergier mellan sin verksamhet och de andra aktörerna som visat intresse av att vara en del av Nya naturum.

Föreningen 4H i Raseborg

Föreningen 4H har visat intresse av att ha någon form av barn- och ungdomsverksamhet i Nya naturum. Inom ramen för sin verksamhet strävar de efter att ordna sommar-jobbmöjligheter åt lokala ungdomar och ser en bra möjlighet till det genom att ordna barnprogram i Nya naturum.

Övriga intressenter

Övriga aktörer som visat intresse av ett framtida engagemang i Nya naturum söker samarbete gällande folkbildnings- och informationsverksamhet inom natur- och miljö och specifikt skärgården och nationalparken. De är intresse av att hyra in sig i ett större mötesrum eller auditorium med programaktiviteter med tillgång till faciliteter som kök, WC, kontors- och IT-teknik.

Dessa intressenter är för närvarande:

- **Företaget Passer media** med bas i Ekenäs, som gör naturvetenskaplig skolfilm
- **Scoutkåren Ekenässkogsvandrarna**, som varit en av de föreningar som besökt naturum som en del av sitt program
- **Marthaförbundet** med nu aktuella (3-åriga) projekt Östersjön 2.0, vars fokus kommer att vara på (1) problematiken kring plast, (2) att utveckla verktyg för att minska miljöpåverkan från båtliv och vistelse i skärgården och (3) att uppmuntra användningen av ”smarthfisk”, det vill säga outnyttjade fiskarter
- **Tvärminne Zoologiska Station** har intresse av att i framtiden samverka kring havsmiljöfostran och ser naturum som en naturlig plats för Tvärminne Zoologiska Station att informera allmänheten om sin forskning gällande Finska vikens kustvatten
- **En grupp fotografer** har uttryckt intresse av att ordna utställningar i Nya naturum och ser fram emot ett samarbete med de nya aktörerna
- **Ekenäs filmfest** har på naturum i Ekenäs visat dokumentärfilm, speciellt miljö- och naturrelaterade filmer, på den årligen återkommande filmfesten i januari. Föreningen har sedan starten år 2006 i samband med filmfesten ordnat annat program såsom debatter med inbjudna gäster och pop-up café. De vill gärna fortsätta att ordna sådana programhelheter i samarbete med övriga aktörer i Nya naturum
- **Stiftelsen Pro Artibus** som under många år samarbetat med naturum på olika sätt gällande offentliga evenemang. Stiftelsen har just färdigställt en handlingsplan för hur miljöaktörer kunde ta med bildkonstnärer i olika processer

Samverkan och synergi i Naturum co-workingspace

I projektplanen presenteras idén om att samarbetet mellan aktörer med intresse för naturturism, friluftsliv, miljöpedagogisk verksamhet och spridning av information om naturen och miljön kunde gynnas av en fysisk plats för olika typer av kundservice, möten och kontorsfunktioner - en sorts co-workingspace. Projektets ambition har alltså varit att peka på synergieffekter mellan aktörer från tredje sektorn, kommunen, staten, forskningsfältet och entreprenörer inom natur- och miljöfältet och de samverkansvinster de kunde ha för aktörer anknutna till Nya naturum. Ur ekonomiplanerings-synpunkt hade det i projektets slutfas gärna fått vara fler närvarande aktörer, men det tar tid för potentiella aktörer att se möjligheterna och fördelarna med att vara nära kopplade till en sådan hub. Det är därför sannolikt att fler kommer att inse fördelarna av att ha ett nära samarbete när en plan

presenteras hur intressenter kan vara en del av Nya naturum-verksamheten.

En överskådlig plan behövs för att nå ut med möjligheten att hyra in sig i ett arbetsrum till exempel en dag i veckan, eller i ett show-room, galleria eller auditoriet för enstaka events. Förslagsvis kunde alltså Nya naturum erbjuda föreningar, företag och andra intresserade aktörer olika **Naturumpaket**. Det finns många modeller på liknande arrangemang och förslagsvis kunde flera olika paket erbjudas:

1. Del i arbetsrum med eget skrivbord, möjlighet att koppla upp sig till internet, printer, kopiator, scanner, showroom/auditorium, och tillgång till personalutrymme
2. En arbetspunkt ett visst antal timmar per vecka vid ett gemensamt arbetsbord med samma tillgång till ovannämnda kontorsresurser (detta paket kunde passa en aktör som planerar en aktivitet och behöver en kontorspunkt under en dag)
3. Eget rum som bokas per dag eller timme med samma tillgång till kontorsresurser som ovan (ett sådant paket är redan efterfrågat av en naturguide)
4. Hyra galleri, auditorium eller båda för en grupp under halv- eller heldag

Under dialogprocessen har ett samtal förts gällande hur information, service och tjänster kopplade till turist- och besöksverksamheten kunde samordnas, och olika förslag har diskuterats. En möjlighet är att de aktörer som vill utnyttja en sådan tjänst delar på ansvaret och/eller kostnaden av en bemannad informationsdisk och en verksamhetsvärd, speciellt under högsäsong

Kostnader och finansiering

Projektansvarig organisation är föreningen Natur och Miljö r.f. och projektets huvudfinansiär (60 %) är Leadergruppen PomoVäst. Svenska kulturfonden har beviljat kompletterande finansiering för projektet.

Rapportering och spridning av projektresultat

Information om projektet har spridits via Natur och miljö och projektets Facebooksida¹¹ och hemsida¹². I samband med uppstart av projektet förmedlades information bl. a. via tidningsartiklar och en radiointervju. Under novembermånad kommer pressinformation att skickas ut.

Slutsatser och förslag

I dagsläget kan en fortsättning för Ekenäs naturum vara möjlig. Men ansvarig part och organisationsmodell är frågor som måste diskuteras i en fortsatt dialog mellan Raseborgs stad, Forststyrelsen och de planerade aktörerna och intressenterna. Sannolikheten att Nya naturum kan starta upp våren 2021 och leva vidare skulle ändå vara betydligt större om staden kunde finna sätt att stöda denna viktiga naturpedagogiska och folkbildningsverksamhet. Att ett lättillgängligt, inkört, populärt och inbjudande natur- och miljöpedagogiskt center redan finns i Ekenäs är en resurs som inte bör underskattas. Här vill vi påpeka, fast det väl är självklart, att till exempel Naturskolan Uttern inte kan dela utrymmen med utskänkningsverksamhet men att t.ex. stadens info-punkt skulle passa ypperligt i Nya naturum.

¹¹ <https://www.facebook.com/groups/visionnyanaturum>

¹² <https://www.naturochmiljo.fi>

Naturturismens tillväxtpotential i västra Nyland

Raseborg har en enorm potential och har grundförutsättning att vara ett center i södra Finland för närområdesrekreation och hållbar naturturism. Naturumfastighetens läge i gästhamnen är en ändamålsenlig bas för aktiviteter i skärgården, med gångavstånd till järnvägs-stationen, nära tillgång till service som caféer och restauranger, matbutik och information och tillgång till andra aktiviteter och upplevelser i Ekenäs och Raseborg.

Detta är i dagens läge en rätt utnyttjad potential och nu skulle det vara smart av staden att vara framtidsinriktad och förbereda sig på även större turistströmmar. Eftersom Corona-pandemin hindrat folk att resa utomlands har nya sätt att semestra på ”Hemester” eller närturism blivit den nya semestertrenden och ett alternativ till utrikesresor för många. Detta ledde också till att även om hela högsäsongen 2020 färgades av pandemin hade många som jobbar inom natur- och turistnäringen i Raseborg en rätt bra säsong. Den globala semesterkultur-trend som både Corona- och klimatkrisen fört med sig är en trend som på sikt med all sannolikhet kommer att leda till en internationell tillströmning av miljömedvetna och naturintresserade turister även till Finland. Om Raseborg nischer sig som en ort för naturbaserad turism och är förberedd för en sådan tillströmning med bra infrastruktur har man ett trumfkort på handen. Förslagsvis kunde också staden integrera en sådan modell i sin strategi och sitt arbete med FN:s Globala mål för hållbar utveckling, som Raseborg liksom alla städer i Finland har åtagit sig.

Organisationsmodell?

Förslagsvis kunde en samarbetsgrupp bestående av huvudintressenterna beskrivna ovan tillsammans hitta en organisations- och samarbetsmodell som fungerar för Naturum 2.0. Det finns en mängd olika modeller som skapats beroende på lokala förhållanden och intressenters behov – bolag, föreningar, stiftelser och aktiebolag. Under projektets gång har frågan kommit upp ett antal gånger men i och med att planen inte varit tillräckligt förankrad hos potentiella aktörer har frågan skjutits på framtiden.

Nu är planen beskriven ovan baserad på att en aktör är huvudhyresgäst eftersom det har varit kravet från stadens tjänstemäns sida. Nya naturum kunde ändå vara Raseborgs stads gröna ”flaggskepp” och fungera helt eller delvis i kommunal regi (som SMKC i Malmö). Ett givande samarbete kunde utvecklas mellan de aktörer som presenteras i rapporten och även med bildningssektorn, småbarnspedagogiken, och turist-, kultur- och utvecklingssektorerna. Det är då avgörande att skapa en modell för medverkan som fungerar både för entreprenörer och för tredje sektorns aktörer.

Istället för att hyra ut fastigheten som helhet till en huvudentreprenör till marknadshyra som i sin tur kräver marknadshyra även av ideella aktörer, kunde staden alltså tillämpa samma principmodell som i biblioteket och simhallen där både entreprenörer och ideella aktörer utnyttjar lokalerna men på något olika villkor.

En slutkommentar

Slutligen ett råd inför liknande samarbetsprojekt. Alla händelseförlopp kan inte förutses men som tips där uppdraget att samordna har givits till en part (som inte är staden) så bör alla aktörer hänvisas till projektsamordnaren. Om samtal ändå förs mellan t.ex. staden och en intressent borde planerna sammanfogas med projektet så att inte parallella processer och onödigt arbete uppstår.